

Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni koosoleku protokoll nr 102

19. septembril 2019 kell 10.00-12.30

Võtsid osa: komisjoni liikmed Liisa Oviir, Kaarel Tarand, Airi Mikli (lahkus 12.00), Kalle-Kaspar Sepper, Ardo Ojasalu, Väino Linde, Märten Veskimäe (asendusliige) ja Helen Hääl ning komisjoni ametnikud Zoja Masso ja Helin Leichter

Juhatas: Liisa Oviir

Protokollis: Zoja Masso

Päevakord:

1. Saabunud/saadetud kirjad
2. Käimasolevad kohtumenetlused ja ettekirjutused
3. Riigikontrolli juhtumid (Toom)
4. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna saatest „Räägime asjast“ TRE Raadios
5. Riigikogu 2019 valimiskuludest – 5 erakonna TV- ja ajakirjandusreklaamikulude võrdlus
6. Komisjoni töökorralduslikud küsimused
7. Munitsipaalmeedia monitooringust RK 2019 valimiste eel

1. Saabunud/saadetud kirjad

- 1.1.** Komisjon tegi Andrus Ansipile ja Yana Toomile järelepärimised selgitamaks asjaolusid FB-s ringelnud ALDE poolt tasutud üleskutse kohta hääletada Euroopa Parlamendi valimistel nende poolt. Eestis kehtiva erakonnaseaduse kohaselt on juriidilise isiku poolt tasutud reklaami puhul tegemist kandidaadile tehtud annetusega, mis aga on keelatud ja tuleb tagastada selle teinud isikule. Teisalt rikkus ALDE reklaami avaldamisega Euroopa tasandi erakondade rahastamist reguleeriva põhimääruse artiklit 21 ja 22, mis keelab Euroopa Liidu üldeelarvest või muudest allikatest rahastada liikmesriikide erakondi või kandidaate.

Nii Ansip kui Toom selgitasid oma vastuses, et nad pole reklaami eest tasunud; nimetasid ALDE-le tehtud järelepärimise teel selgunud reklaami avaldamise maksumuse (A.A. puhul 10.95 € ja Y. T. puhul 11,33 €) ning mõlemad keeldusid aktsepteerimast keelatud annetuse vastuvõtmist, kuna reklaam avaldati nende teadmata vaid ALDE initsiatiivil.

Otsustati:

Teha asjaolude selgitamiseks järelepärimine ALDE-le, milles selgitada ühtlasi kandidaatide Ansipi ja Toomi jaoks Eestis kehtiva erakonnaseaduse kohaselt antud juhul kujunenud olukorda.

- 1.2.** Komisjoni poole pöördus Andrus Kuzmin küsimusega, mida kavatseb komisjon ette võtta Eesti Ekspressis, Delfis, EPL, Õhtulehes, Postimehes ja ERR-i saadetes avaldatud Reformierakonna propagandaga.

Otsustati:

Selgitada vastuses avaldajale Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni pädevust.

2. Käimasolevad kohtumenetlused ja ettekirjutused

- 2.1.** Keskerakonna (KE) sularahajääk: 14.02.2017 ettekirjutuse nr 60, mis tehti keelatud annetuse (anonüümse) summas 110 000 eurot kandmiseks riigieelarvesse ja mille täitmise tähtaeg oli 15.03.2017. KE vaidlustas ettekirjutuse kohtus ja sai esialgse õiguskaitse. Halduskohus otsustas jätta KE kaebuse ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata. KE kaebas edasi, kuid ka Ringkonnakohus jättis kaebuse rahuldamata. KE esitas 10.05.2019 kassatsioonkaebuse.
- 2.2.** Keskerakonna (KE) vaadete propageerimine väljaandes „Stolitsa“, mis on käsitletav erakonna ja selle liikmete avalike vahendite arvel tehtud valimiskampaaniana (menetlus algatati Tallinna linnavolikogu Reformierakonna fraktsiooni avalduse alusel). Komisjon tegi ettekirjutused KE-le, Taavi Aasale (T.A) ja Aleksandr Tšaplõginile (A.T.) avalikest vahenditest saadud annetuse tagastamiseks Tallinna linnavalitsusele.
- KE vaidlustas ettekirjutuse (nr 70) kohtus, sai selle täitmise suhtes esialgse õiguskaitse; Halduskohus jättis kaebuse ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata; Ringkonnakohus jättis kaebuse rahuldamata; KE esitas 29.04.2019 kassatsioonkaebuse.
 - T. A. täitis ettekirjutuse (nr 71), kuid vaidlustas selle kohtus; Halduskohus jättis kaebuse ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata; T. A. esitas apellatsioonkaebuse.
 - A. T. vaidlustas ettekirjutuse (nr 72) kohtus; kohus ei kohaldanud esialgset õiguskaitset ja A. T. täitis ettekirjutuse; Halduskohus jättis kaebuse ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata; Ringkonnakohus jättis kaebuse rahuldamata; A. T. esitas 27.05.2019 kassatsioonkaebuse.
- 2.3.** PBK saatesarja „Russkii vopros“ saated perioodil 02.09.2017-14.10.2017 – komisjon algatas menetluse Keskerakonna (KE) suhtes erakonnaseaduse võimaliku rikkumise tuvastamiseks, mis seisneb erakonna valimispropaganda tegemises avalikes vahendite arvelt. Komisjon tegi KE-le ettekirjutuse (nr 74) keelatud annetuse tagastamiseks, mille täitmise tähtaeg oli 19.11.2018. KE vaidlustas ettekirjutuse kohtus, sai esialgse õiguskaitse. Kohtuistung toimus 17.09.2019, otsus tehakse teatavaks 22.10.2019 kl 16.00.
- 2.4.** Keskerakonna (KE) poolt perioodil 2009-2016 Midfield OÜ-lt saadud soodustatud hinnaga teenused ja erakonna kulude tasumine Midfield OÜ poolt. Komisjon tuvastas, et antud juhul on tegemist keelatud annetusega summas 1,02 mln eurot ning tegi KE-le 08.04.2019 ettekirjutuse (nr 77) nimetatud summas keelatud annetuse tagastamiseks Midfield OÜ-le. KE vaidlustas ettekirjutuse kohtus 08.05.2019 ja sai esialgse õiguskaitse; Midfield nõudis enda menetluse kaasamist, milline vaidlus jõudis Riigikohtusse 16.07.2019.
- 2.5.** Erakonna Eestimaa Rohelised (ROH) 12.10.2018 ettekirjutus (nr 75), mis tehti keelatud annetuse tagastamiseks oma võlausaldajatele, et sellega lõpetada erakonna krediteerimine viimaste poolt. Erakond vaidlustas ettekirjutuse kohtus, kes otsustas 26.06.2019 jätta kaebus ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata; Halduskohtu otsus jõustus 27.07.2019. Ettekirjutuse täitmise meeldetuletuseks tegi komisjon erakonnale 02.09.2019 märgukirja, kuid ettekirjutus on senini täitmata.

Otsustati:

K. K. S. taandas ennast otsuse tegemisest

Rakendada ettekirjutuse nr 75 täitmiseks sunniraha ettekirjutuses nimetatud summas – **poolt 7 liiget.**

- 2.6.** Komisjoni 26.07.2019 ettekirjutus nr 78 Mihhail Kõlvartile (M.K.) keelatud annetuse (infolehes Stolitsa avaldatud reklaamartikli maksumus) tagastamiseks Tallinna linnale summas 1011,84 eurot. M. K. vaidlustas ettekirjutuse kohtus. Kaebuses on väide, et M. K. tasus ettekirjutuses märgitud summa Tallinna linnale (maksedokument ei ole lisatud, aruandes ei kajastu). Komisjon peab kaebusele vastama 27.09.2019.

Otsustati:

Volitada Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni esindama Tallinna Halduskohtus kohtuasjas nr 3-19-1630 (Mihhail Kõlvarti kaebus komisjoni 26.07.2019 ettekirjutuse nr 78 tühistamiseks) komisjoni õigusnõunik Helin Leichterit (isikukood 46104065240, e-post helin.leichter@valimised.ee).

- 2.7. Komisjoni 26.07.2019 ettekirjutus nr 79 Eesti Keskerakonnale keelatud annetuse (infolehes Pealinn avaldatud reklaamartiklite maksumus) tagastamiseks Tallinna linnale summas 1138,32 eurot. Erakond vaidlustas ettekirjutuse kohtus. Kaebuses on väide, et erakond tasus ettekirjutuses märgitud summa Tallinna linnale (maksedokumenti ei ole lisatud). Komisjon peab kaebusele vastama 27.09.2019, kohtuistung toimub 16.10.2019.

Otsustati:

Volitada Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni esindama Tallinna Halduskohtus kohtuasjas nr 3-19-1629 (MTÜ Eesti Keskerakond kaebus komisjoni 26.07.2019 ettekirjutuse nr 79 tühistamiseks) komisjoni õigusnõunik Helin Leichterit (isikukood 46104065240, e-post helin.leichter@valimised.ee).

- 2.8. Tõnis Paltsi (T. P.) Riigikogu 2015 valimiskampaania aruandest nähtub, et seisuga 30.09.2018 võlgneb ta kolmele juriidilisele isikule kokku 9 348 eurot. Komisjon tegi T.P.-le RK 2015 valimiskampaania aruandes deklareeritud kulude ja nende tasumise asjaolude kohta 13.12.2018 järelepärimise, millele sai vastuse alles pärast vastuse saamiseks tehtud ettekirjutuse ja teistkordse sunniraha (1500 eur) hoiatuse tegemist. T. P. lubas valimisvõlad tasuda kuupäevaks 01.09.2019, seejärel 15.09.2019, kuid 19.09.2019 esitas komisjonile taotluse lubada tal võlad tasuda tarnijatega kooskõlastatud maksegraafikute alusel.

Otsustati:

Lubada T.P.-l tasuda oma valimisvõlad võlausaldajatega allkirjastatud maksegraafikute alusel, kuid seda tingimusel, et maksegraafikud ei ületaks ühte aastat.

- 2.9. Komisjon 15.08.2019 koosolekul (protokoll nr 101 punkt 3) otsustas teha aruannete esitamiseks ettekirjutused sunniraha hoiatusega 500 eurot järgmistele üksikkandidaatidele:

- Üksikkandidaat Kalju Mätik – RK 2019 põhiaruanne;
- Üksikkandidaat Jüri Malsub – RK 2019 täiendav aruanne;
- Üksikkandidaat Harry Raudvere – EP 2019 täiendav aruanne.

Eelnimetatud üksikkandidaadid esitasid puuduvad aruanded pärast komisjoni 15.08.2019 koosolekut, seega langes ära alus ettekirjutuse tegemiseks.

Otsustati:

Tunnistada kehtetuks komisjoni otsus teha Kalju Mätikule, Jüri Malsubile ja Harry Raudverele ettekirjutused aruande esitamiseks.

3. Riigikontrolli juhtumid (Toom)

K. K. S. taandas end küsimuse arutelult ja lahkus ruumist

Menetluse raames käsitleb komisjon KOV 2017 valimiste eel „Stolitsas“ avaldatud poliitilise tähendusega sõnumit, mis ei seostu omavalitsuse ülesannete ega avaliku huviga ning mille puhul on tegemist erakonnaseaduse rikkumisega, mis seisneb avalike vahendite kasutamises valimiskampaaniaks - antud juhul Yana Toomi kampaaniaks. Toom vastas komisjoni ärakuulamiskirjale, et reklaamiv kirjutis on avaldatud tema teadmata ning püstitas küsimuse, kuidas on võimalik poliitikul ära hoida talle tema teadmata tehtud reklaami. Erakonnaseaduse

kohaselt ja komisjoni kohtupraktikas on leidnud kinnitust seisukoht, et keelatud annetuse saamisel pole oluline sellekohane isiku enda aktiivne tegutsemine ja teadmine.

Otsustati:

- 1) Esitada Yana Toomile eelnimetatud olukorra komisjonipoolne käsitus vastavalt erakonnaseadusele ja kujunenud kohtupraktikale – **poolt 7 liiget.**
- 2) Tühistada komisjoni eelmise koosoleku otsus Eesti Keskerakonna kaasamiseks antud menetluses – **poolt 7 liiget.**

4. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna (EKRE) saatet „Räägime asjast“ TRE Raadios

Komisjon soovis saada selgust küsimuses, kes rahastab TRE Raadio saatet „Räägime asjast“. Seda põhjusel, et saade kujutab endast EKRE ja selle liikmete poliitilist reklaami, kuna saates esinevad vaid EKRE poliitikud ja selles käsitletakse vaid sama erakonna maailmavaatelisi teemasid. Komisjoni vastavasisulisel järelepärimisel esitas erakond dokumendid, mis kinnitasid, et saate tellib ja selle eest maksab EKRE.

Otsustati:

Mitte algatada Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna suhtes menetlust.

5. Riigikogu 2019 valimiskuludest – 5 erakonna TV- ja ajakirjandusreklaamikulude võrdlus

Komisjon võrdles 2019. aastal Riigikogusse valitud erakondade TV- ja ajakirjandusreklaami kulusid. Analüüsi aluseks oli Kantar Emori poolt hinnatud iga erakonna vastavad reklaamipanused kuuel Riigikogu 2019 valimisele eelnenud kuul. Reklaamipanuse leidmiseks mõõtis Kantar Emor iga erakonna esitatud/avaldatud reklaamimahu, seejärel hindas selle reklaamimahu hinnakirjalises maksumuses ja lõpuks korrigeeris hinnakirjalist maksumust reklaamiturul samal perioodil valitsenud keskmise allahindlusega. Kantar Emori tööst selgus avaldatud reklaamimaht keskmises turuhinnas ehk nn reklaamipanuse.

Komisjoni analüüsis võrreldi iga erakonna TV- ja ajakirjandusreklaami panuseid erakondade deklareeritud vastava reklaamitüübi kuludega, millest selgus, mitu korda ületasid kulud keskmist turuhinda (suhe on > 1) või siis jäid alla keskmise turuhinna (kui suhe on < 1) – vt tabel allpool:

		Kahe kv kulu enne RK 2019 valimisi (eur)	Kahe kv reklaamipanuse (eur)	Kulude suhe panusesse
Kesk- erakond	telereklaam	373 610	116 623	3,2
	ajakirj.reklaam	80 191	19 095	4,2
Reformi- erakond	telereklaam	362 573	153 745	2,4
	ajakirj.reklaam	141 157	39 449	3,6
Isamaa	telereklaam	350 133	208 240	1,7
	ajakirj.reklaam	148 090	52 452	2,8
SDE	telereklaam	168 017	57 562	2,9
	ajakirj.reklaam	135 872	47 190	2,9
EKRE	telereklaam	273 988	105 115	2,6
	ajakirj.reklaam	26 319	42 065	0,6

Selgus, et nimetatud erakondadest sai telereklaami kõige soodsamatel tingimustel e kõige suurema allahindlusega Isamaa Erakond (1,7 korda üle keskmise turuhinna) ja ajakirjandusreklaami Eesti Konservatiivne Rahvaerakond (0,6 korda alla keskmise turuhinna).

6. Komisjoni töökorralduslikud küsimused

Arutati komisjoni liikme taandamist päevakorrapunkti arutelult, mille suhtes liige on korruptsioonivastase seaduse (KVS) tähenduses seotud isik (§ 7) ning mis eeldab liikmelt toimingupiirangute järgimist (§ 11 lg 1 p 1).

Otsustati:

Esitada komisjoni järgmiseks koosolekuks ettepanekud komisjoni liikme taandamist käsitleva töökorra p 22¹ täpsustamiseks.

7. Munitsipaalmeedia monitooringust RK 2019 valimiste eel

Kaarel Tarand esitas ülevaate monitooringu tulemustest.

/allkirjastatud digitaalselt/

Liisa Oviir
Koosoleku juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Zoja Masso
Protokollija